Et vindue til dannelsens margueritrute

Leder af **Sophie Fuglesang**, forperson for Selskabet for Børnelitteratur, IBBY Danmark,
& **Jens Raahauge**, bestyrelsesmedlem for Dansklærerforeningens Folkeskolesektion

At kunne spejle sig og at kunne få udsyn er to ofte anvendte udtryk, når man skal beskrive de tilgange, som man forbinder med børns og unges læsning; altså litteraturen som spejl og vindue.

Forfatteren Per Højholt påpegede i sin tid, at man skal holde sine metaforer i kort snor. Så lad os gøre det, trække dem ind til os og tage dem i nærmere øjesyn.

Spejlet er ikke blot et ordinært spejl, for det er ikke én selv, der viser sig i spejlet. Det er en person, som forfatteren/illustratoren har skabt med følelser, tanker og udfordringer, som kan ligne dem, læseren selv tumler med. Det er altså fiktive personer, der optræder i litteraturen, så læseren får mulighed for at gå i dialog med de inderste tanker hos dem, man læser om. Mulighed for at kende deres personlighed og høre deres stemme, og måske herigennem lærer man at bruge sin egen stemme.

At finde og bruge sin egen stemme er afgørende for et godt børneliv. Det handler om muligheden for at udvikle sig, tænke frit og udtrykke sig på egne præmisser. Samtidig er børns selvstændige stemme selve grundstoffet i at opretholde et levende demokrati og sikre en kontinuerlig og varig dannelse. Dannelse af evnen til at se ud over sin egen næsetip og forstå sig selv som en del af en større sammenhæng. Se sig selv i et uomgængeligt og nødvendigt samspil med andre. Det handler om at kunne sætte sig i andre menneskers sted og møde verden med respekt for, at andre kan opleve og forstå den anderledes end én selv – og handle derefter. *At ville noget med nogen*, som sociolog og idehistoriker Steen Nepper Larsen siger.

Det helt særlige ved litteraturens fiktive personer er desuden, at forfatteren kan lade læseren få adgang til deres inderste tanker – også tanker, der gør ondt, eller som henrykker. Det kræver empati, fantasi og forestillingsevne at nå dertil. Og det er jo lige præcis det, litteraturen og læsefællesskaber kan tilbyde. Et sted, hvor evnen til at kunne forestille sig, at noget kunne være anderledes, bliver trænet.

Derfor er litteraturens spejl mere end et spejl. Det er en portal til følelser og tanker, som kan sætte dialogen i gang i læseren selv. Derfor handler spørgsmålet om børns læsning ikke kun om læsekompetencer eller adgang til bøger. Det er tillige et udtryk for, at alle børn har ret til at blive læsere både for deres egen skyld, men i den grad også for hele vores samfunds skyld. Gennem litteratur og læsning øver vi vores børn i at forestille sig, hvordan dagen i morgen måtte blive – forhåbentlig fyldt med håb og nysgerrighed på menneskerne og verden omkring. Vi åbner deres vindue til omverdenen.

Vinduet er ikke blot et almindeligt vindue, som man kan åbne og kigge ud gennem. Det er et vindue, som suger læseren ud i det fremmede. Det er her i det ukendte land, man kan få blik for, at der findes andre måder at leve og være på end dem, vi hver især anser for at være normale. Det åbne vindue bidrager til, at man som læser får pirret sin undren, ægget sin nysgerrighed og beriget sit blik for, at verden er større end først antaget.

Spejlet og vinduet gør det tilsammen muligt at fornemme, at hver enkelt af os er en del af noget større, et fællesskab, som kan berige os, og som vi selv kan bidrage til, ligesom vi er mennesker af en verden, der er meget større end os selv, men som vi dog er en vigtig del af.

Dette signalerer i al sin kompleksitet, at omgangen med skøn- og faglitteratur er en af dannelsens margueritruter.